

Л.З. Сердюк, А.О. Курбатова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ УЧНІВ ІЗ ХРОНІЧНИМИ СОМАТИЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Сердюк Л.З., Курбатова А.О. Психологічні особливості мотивації професійного вибору учнів із хронічними соматичними захворюваннями. У статті здійснено психологічний аналіз чинників вибору професії старшокласниками із хронічними соматичними захворюваннями загальноосвітнього навчального закладу. Виявлено сформованість мотивів вибору професії, зв'язок професійної мотивації з особистісними та ціннісно-смысловими утвореннями. Встановлено, що внутрішня, осмислена мотивація вибору професії пов'язана із сформованістю позитивного інтегрального самоствавлення особистості, смисложиттєвими орієнтаціями та часовою перспективою, усвідомленням цінностей самореалізації в майбутній професійній діяльності. Обґрунтовано необхідність психологічної підтримки учнів в період професійного самовизначення, здатної забезпечити вірний вибір професії та успішність професійної діяльності в майбутньому.

Ключові слова: професійне самовизначення, правильний вибір професії, мотиви вибору професії, смисложиттєві орієнтації, самоствавлення, психологічні захисти.

Сердюк Л.З., Курбатова А.А. Психологические особенности мотивации профессионального выбора учеников с хроническими соматическими заболеваниями. В статье сделан психологический анализ факторов выбора профессии старшеклассниками с хроническими соматическими заболеваниями общеобразовательного учебного заведения. Выявлена сформированность мотивов выбора профессии, связь профессиональной мотивации с личностными и ценностно-смысловыми образованиями. Установлено, что внутренняя, осмысленная мотивация выбора профессии связана со сформированностью положительного интегрального самоотношения личности, смисложизненными ориентациями и временной перспективой, осознанием ценностей самореализации в будущей профессиональной деятельности. Обоснована необходимость психологической поддержки учеников в период профессионального самоопределения, направленной на обеспечение правильного выбора профессии и успешность профессиональной деятельности в будущем.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение, правильный выбор профессии, мотивы выбора профессии, смисложиттєві орієнтації, самоотношение, психологические защиты.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Проблема професійного вибору старшокласників пов'язана із наявністю протиріч між системою зовнішніх стимулів, що характеризують практику роботи шкіл і системою реально діючих мотивів вибору професії старшокласників. В свою чергу, проблема формування мотиваційної сфери старшокласників полягає в утворенні індивідуальних переконань, що забезпечують їх соціальну активність, діяльнісну позицію стосовно свого майбутнього, зокрема професійного. Саме наявність сформованої потреби в

оволодінні конкретною предметною діяльністю, конкретним видом праці робить вибір професії мотивованим і утворює *механізм свідомого вибору професії*.

У сучасному соціальному просторі існують певні труднощі професійного вибору старшокласників, пов'язані з нестабільною соціально-економічною ситуацією у країні та невпевненості стосовно свого майбутнього. Ці обставини впливають майже на всі сфери життєдіяльності особистості, внаслідок чого сучасні старшокласники мають нечітке уявлення про образ свого життєвого шляху, професійні плани тощо. Ще більшою мірою всі ці проблеми характерні для учнів з хронічними соматичними захворюваннями, які обумовлені як самими хворобами та фізичними вадами, так і зовнішніми ситуаціями, в яких вони намагаються реалізувати свої рівні можливості та права.

У старшому шкільному віці відбувається активне дорослішання організму, формується особистість, пізнавальна, емоційна, мотиваційна сфера, в ієрархії ціннісних орієнтацій старшокласників на першому місці стоять професійна самореалізація, інтелектуальний розвиток і творчі можливості; проте, ціннісні орієнтації цілком сформованими є лише у третини старшокласників, у 24% із них вони тільки починають формуватись, значна частина старшокласників (39%) ще не усвідомлюють свою життєву позицію, не визначили свого особистого ставлення до цінностей оточуючого світу [9]. Разом з тим, у цей період людина має зробити один із найвідповідальніших особистісних виборів у своєму житті – вибір майбутньої професії. Саме тому дослідження, на основі яких можна оптимізувати професійний вибір особистості, завжди будуть актуальними та необхідними.

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується стаття. Професійний вибір старшокласників, найчастіше визначається як вибір людиною напряму і змісту свого подальшого розвитку, сфери і засобів реалізації індивідуальних якостей і здібностей, соціального середовища для втілення своєї життєвої мети і моральних цінностей; це – цілісний, інтегративний процес, у якому реалізуються основні життєві цінності людини і конкретизуються аспекти її життєвого, особистісного, соціального самовизначення [1]. На професійне самовизначення особистості впливають соціально-економічні умови, міжособистісні взаємини, вікові особливості, ситуативні чинники, але провідне значення в професійному самовизначенні належить самій особистості, її активності, відповідальності за своє становлення. Професійне самовизначення є важливим чинником самореалізації особистості в конкретній професії та і в культурі взагалі. Постійний пошук свого місця у світі професій дозволяє особистості знайти сферу діяльності для повної самореалізації [2]. Сутністю професійного самовизначення є самостійне й усвідомлене знаходження смислів виконуваної роботи і всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній (соціально-економічній) ситуації [3].

За Є.О. Климовим, існують два рівні професійного самовизначення: 1) гностичний (перебудова свідомості і самосвідомості); 2) практичний рівень (реальні зміни соціального статусу людини) [4].

Надзвичайно важливу роль у професійному самовизначенні старшокласників відіграють мотиви, або, точніше кажучи, система та ієрархія мотивів, що визначають їх ставлення до майбутньої професії.

Мотивація вибору професії є психологічною основою пошуку людиною свого покликання, фіксуючи в собі як її емоційні переваги у сфері праці, так і моральні установки, переконання, оцінку своїх професійних можливостей. Адекватна і сформована мотивація вибору професійної діяльності передбачає визначеність, стійкість професійних намірів, реалістичність щодо власних можливостей та життєвої ситуації, перевагу внутрішньої мотивації над зовнішньою, усвідомленість мотивів вибору професії, і суттєво впливає на успішність майбутньої професійної підготовки та продуктивність реалізації себе у професії.

Серед мотивів вибору професії в психолого-педагогічній літературі виділяють такі групи мотивів: загальна мотивація; романтика професій; науково-пізнавальні мотиви; мотиви суспільної значущості професій; наслідування; усвідомлення перспективності обраної професії; навчальний і позакласний інтереси; бажання бути корисним країні; вплив рідних і знайомих [1, 5, 8, 9, 11 та ін.]. Узагальнюючи, можна сказати, що при виборі професії людина керується суспільною значущістю професії, престижем, заробітком, можливістю кар'єрного та особистісного розвитку тощо.

Не зважаючи на те, що професійна орієнтація учнів була й залишається важливим завданням школи, та на практиці, нажаль, все відбувається дещо інакше. Профорієнтаційна робота немає системного характеру, у результаті такої профорієнтаційної роботи або відсутності її взагалі, професійне самовизначення випускників шкіл відбувається *іноді стихійно*.

Основне протиріччя полягає в тому, що незважаючи на те, що питання профорієнтації вивчене досить докладно, існує безліч методик по виявленню здібностей до тієї або іншої професії, найчастіше профорієнтаційна робота здійснюється у відриві від аналізу реальних потреб в робочій силі й не сприяє розвитку навичок самостійного вибору професії.

Формулювання цілей і постановка завдань статті. Зважаючи на актуальність досліджуваної проблеми, метою нашого дослідження є виявлення психологічних особливостей мотивації професійного самовизначення старшокласників із соматичними захворюваннями.

Виклад методики і результатів дослідження. В емпіричному дослідженні нами використовувалися такі психодіагностичні методики: методика дослідження смисложиттєвих орієнтацій (Д. Крамбо та Л. Махолік в адаптації Д.О. Леонтьєва); тест-опитувальник самоствалення особистості (С.Р. Панталеєв, В.В. Столін); методика «Індекс життєвого стилю» (ІЖС) Г. Келлермана, Р. Плутчика; тест-опитувальник «Мотиви вибору професії» (Р.В. Овчарова); тест-опитувальник мотивів вибору професії (Є.М.Павлютенков); методика діагностики рівня професійної спрямованості (Т. Д. Дубовицька).

У дослідженнях взяли участь 56 учнів із хронічними соматичними захворюваннями 10-11-х класів середньої загальноосвітньої школи № 168 м. Києва.

Успішність професійного становлення майбутніх фахівців на етапі навчання у ВНЗ значною мірою визнається *професійною спрямованістю* особистості та її *мотиваційно-смысловими утвореннями*, що визначають цінність і перспективу майбутньої професійної діяльності.

Аналіз отриманих результатів дослідження вираженості показників професійної спрямованості та мотивації вибору професії наведено на рис.1.

Частотний розподіл показників професійної спрямованості старшокласників показав, що низький рівень характерний для 5 %, середній для 55%, високий – 40%. Отже, сформованість професійної спрямованості особистості як сукупності мотиваційних утворень (інтересів, потреб, нахилів, прагнень та ін.), пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю людини та факторів, що впливають на вибір професії, зокрема прагнення працювати в майбутньому за обраною професією та задоволеність нею, є не достатньо високою є у більшості досліджуваних. Разом з тим, професійний вибір треба робити, а значить, помилки вибору можливі з великою ймовірністю.

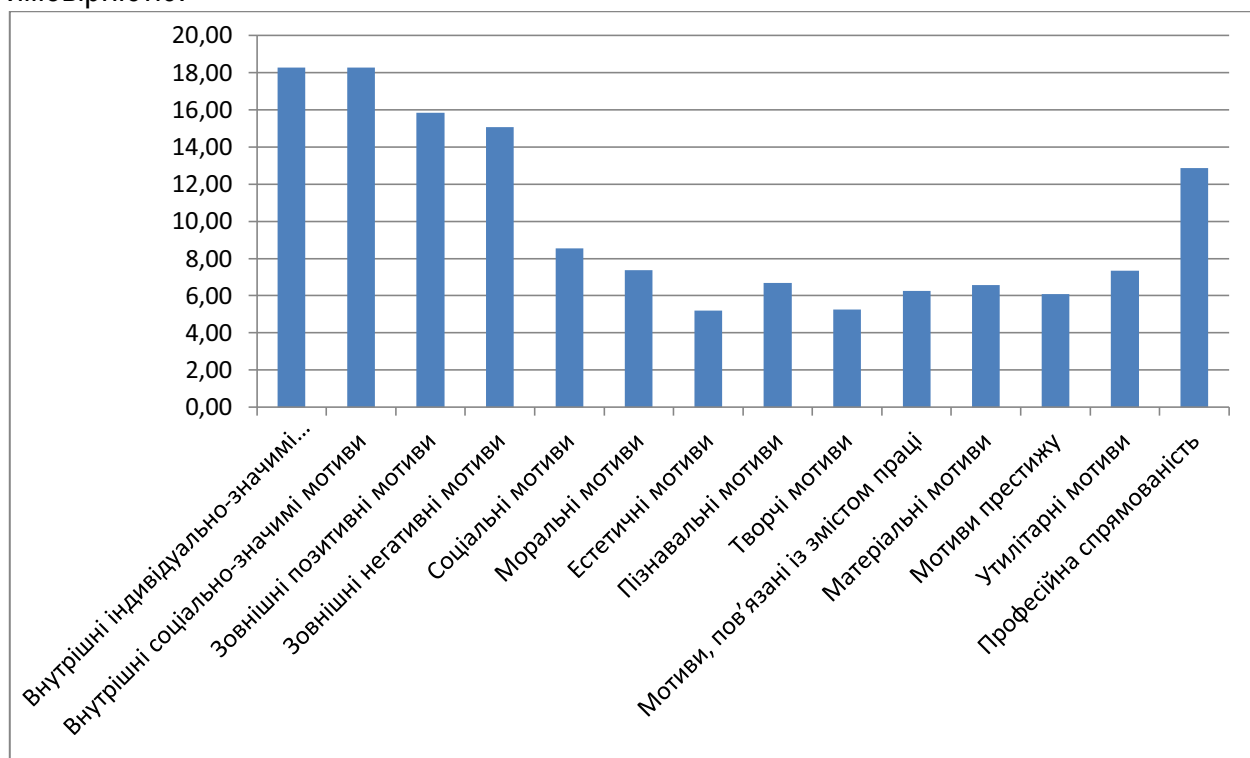

Рис.1. Мотиви вибору професії старшокласників із хронічними соматичними захворюваннями

Основними мотивами вибору професії молоддю (за даними інтернет-портала trud.gov.ua) є: престижність професії; високооплачуваність; умови праці; доступність навчання; бажання батьків; приклад інших людей тощо.

Результати нашого дослідження також показали, що в цілому переважаючими мотивами вибору професії досліджуваних є соціальні, моральні, пізнавальні, утилітарні, престижу, та мотиви, пов'язані зі змістом праці. Тобто, учні переважно орієнтовані на суспільні цілі, загальнолюдські потреби, моральні, духовні цінності.

Із даних на рисунку 1 видно, що в структурі мотивації вибору професії досліджуваних переважає внутрішня мотивація. А саме, частотний розподіл вибірки

показує, що внутрішні індивідуально-значимі мотиви характерні 64 % досліджуваних, а внутрішні соціально-значимі – 43 %. Ці мотиви виражаються насамперед бажанням своєю працею сприяти власному творчому розвитку, кар'єрному зростанню, своєю працею сприяти розвитку суспільства та допомагати людям. Проте, у значної кількості учні спостерігається зовнішня мотивація, зокрема для 23 % учнів характерна зовнішня позитивна мотивація. Ці учні у виборі професії керуються прагненням просуватися по службі, престижем, керувати іншими в процесі трудової діяльності, отримувати певні матеріальні блага, досягати певного статусу у суспільстві та кар'єрі. Для 38 % досліджуваних характерна зовнішня негативна мотивація. Їх вибір професії супроводжувався порадами інших осіб, можливо навіть тиском чи певними обставинами.

Проте, основним чинником вибору професії все ж, як відомо, повинен бути інтерес до професії, до її змісту, схильність до виконання відповідної професійної діяльності, що є одним із найбільш істотних мотивів, через який слід вибирати собі професію. А основу мотивів професійної діяльності особистості повинні складати її потреби, особистісні якості, ціннісні та смисложиттєві орієнтації.

Мотивація професійного вибору має свої особливості й може бути представлена у такий спосіб: 1) спрямованість діяльності на інших людей, пов'язана з турботою, інтересом, сприянням розвитку її особистості і максимальною її самоактуалізацією; 2) спрямованість на себе, пов'язана з потребою у самовдосконаленні та самореалізації; 3) спрямованість на предметну сторону професії [10].

Отже, проблема мотиваційно-смислового опосередкування професійного становлення особистості на етапі професійного вибору, на наш погляд, повинна вивчатись в контексті оцінки перспективи професійної діяльності в майбутньому. Адже прагнення особистості ставати фахівцем в обраній спеціальності пов'язане з її бажанням і можливістю в майбутньому працювати за обраним фахом.

Таким чином, тенденції, що намітилися в останні роки в орієнтаціях при виборі професії, – популярність професії, престиж, високий зарібок, незалежність, приводять до зміни не лише соціально-економічних чинників вибору професії сучасними школярами, але й до трансформації мотиваційно-ціннісного ставлення до професійного самовизначення. Відсутність глибини розуміння змістовних складових професії іноді призводить до неадекватної оцінки себе як суб'єкта професіогенезу.

Психологічні дослідження останнього часу [8] чітко свідчать про те, яку роль для формування стійкості особистості і її саморегуляції має орієнтація суб'єкта на віддалені цілі.

На вирішальне значення перспективних цілей для психологічної структури й поведінки суб'єкта звертали свою увагу багато вчених [8-10]. Цілі, які ставить перед собою людина, її наміри є своєрідними потребами, «квазіпотребами», що не відрізняються по силі та по іншим динамічним властивостям від істинних потреб. І чим більш широким є «життєвий простір», у який включена особистість, тим більшого значення набувають віддалені цілі.

Результати кореляційного аналізу внутрішніх мотивів вибору професії із показниками смисложиттєвих орієнтацій досліджуваних наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Взаємозв'язок внутрішніх мотивів вибору професії із показниками смисложиттєвих орієнтацій

	Цілі у житті	Процес життя	Результативність життя	Локус контролю-Я	Локус контролю-життя	Осмисленість життя
Внутрішні індивідуально-значимі мотиви	0,42**	-	0,36*	0,38*	0,46**	0,32*
Внутрішні соціально-значимі мотиви	0,46**	-	-	-	0,39*	-

** кореляція значима на рівні 0,001; * кореляція значима на рівні 0,05

Отримані результати свідчать про те, що внутрішні мотиви вибору професії пов'язані з їхніми смисложиттєвими орієнтаціями, особливо уявленнями про себе як про сильну особистість, яка володіє достатньою свободою вибору, щоб побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями.

Загалом, як видно із отриманих результатів, внутрішня мотивація вибору професії пов'язана із наявністю та рефлексією особистості цілей у майбутньому, які надають життю осмисленості, спрямованості і часової перспективи; відчуттям продуктивності та задоволеності власним життям.

Аналізуючи кореляційні зв'язки мотивів вибору професії із показниками самоставлення учнів із хронічними соматичними захворюваннями, слід відмітити, що внутрішні індивідуально-значимі мотиви пов'язані із очікуванням позитивного ставлення інших ($r=0,41$, $p<0,001$), самоінтересом ($r=0,359$, $p<0,001$), самовпевненістю ($r=0,25$, $p<0,05$), самоприйняттям ($r=0,37$, $p<0,001$); зовнішні мотиви пов'язані оберненим зв'язком із самопослідовністю та самокерівництвом ($r=-0,39$, $p<0,001$).

Також слід відмітити, що внутрішні соціально-значимі мотиви пов'язані із механізмами психологічного захисту типу заперечення ($r=0,35$, $p<0,001$), компенсація ($r=0,46$, $p<0,001$) та раціоналізація ($r=0,32$, $p<0,001$).

Із проведеного короткого аналізу видно, що особистісне опосередкування вибору професії проявляється сильною позицією особистості і виражається нею в аналізі своїх можливостей, в тому числі компенсаторного характеру, знаходженні своїх сильних сторін, переваг та їх реалізації в майбутньому.

Отже, ставлення до професії, мотиви її вибору, які відображують потреби, інтереси, переконання, ідеали, є надзвичайно важливими, а при деяких умовах, і визначальними факторами. Від них залежить успішність професійної підготовки. Зокрема, в цьому ключі В.Д. Шадриков зазначав, що прийняття професії породжує бажання виконати її певним чином, тому породжує певну детермінуючу тенденцію і служить вихідним моментом формування психологічної системи діяльності [7]. Він також зазначав що, одним із головних джерел помилок у виборі професії є нечітка мета, що призводить до перебування мотивації вибору професії у динаміці. Так, Є.О. Клімов

[4], ставлячи знак рівності між термінами «вірний» вибір та «свідомий вибір», виділяє три умови на які потрібно зважати при виборі професії – це «потрібний», «здібний», «схильний».

Подолання цих протиріч лежить, насамперед, в правильності профорієнтаційної роботи, ранній професійної діагностиці, через вивчення індивідуально-психологічних особливостей старшокласників.

Слід відмітити, що в момент вибору професії у старшокласників не має досвіду професійної діяльності, немає повної інформації про професію, немає можливості об'єктивно співвіднести свої можливості та вимоги професії. Тому потрібен пошук дієвих і адекватних психолого-педагогічних програм, що включають психологічну підтримку суб'єкта в період професійного самовизначення, здатних забезпечити вірний вибір професії та успішність професійної діяльності в майбутньому.

Можливість створення подібних програм пов'язана із глибоким науковим вивченням як самого змісту внутрішніх мотивів вибору професії, так і бар'єрів адекватного професійного самовизначення, що провокують мотивацію уникнення, кризу мотиваційного вакууму та невротизацію.

На ранніх етапах професійного самовизначення, слід створювати можливості старшокласникам для отримання знань та досвіду, необхідних для свідомого вибору професії, що полягають в:

- діагностиці особистісних якостей, нахилів і здібностей, накопиченню інформації про професії та, в результаті глибокого самоаналізу, здійсненні вибору професії;
- здійсненні активних корекційно-розвивальних заходів, що сприятиме усвідомленню життєвих цілей, внутрішніх мотивів вибору професії, формуванню образу себе як представника своєї майбутньої професії, необхідних особистісних якостей, компетенцій тощо.

Реалізація таких заходів сприятиме наданню максимально повної, об'єктивної, адекватної інформації про зміст та сутність обраної професії, її можливості по відношенню до розкриття особистісного потенціалу людини та її потреб.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Отримані нами результати емпіричного дослідження свідчать про те, що смисложиттєві орієнтації, будучи відображенням цінностей соціального середовища, впливають на групові норми і цінності, пов'язані з індивідуально-значимими мотивами вибору професії, що є сильною внутрішньою мотивацією. Отже, психологічний зміст професійного самовизначення полягає не просто у виборі конкретної професії, а в знаходженні особистісних основ цього вибору, що суб'єктивно переживається як пошук покликання, що відповідає потребі зрозуміти себе та відшукати сенс свого життя.

Оскільки усвідомлений вибір професії впливає на подальше життя, визначає успішність самореалізації, соціалізації, кар'єрного та професійного росту, виникає необхідність організації ефективної професійної роботи, спрямованої допомогу старшокласнику в усвідомленому виборі професії, яка відповідає суспільним і особистісним вимогам, робить цю проблему надзвичайно актуальною.

Найважливішим принципом адекватного вибору професії для старшокласників з хронічними соматичними захворюваннями є потреба в самоствердженні себе як

особистості, прагнення зайняти позицію «дорослої» людини в суспільстві, об'єктивність оцінки своїх здібностей в реалізації своїх реальних можливостей наряду з потребою і необхідністю цієї професії на ринку праці.

Подальші перспективи досліджень полягають в розробці ефективних програм оптимізації професійного самовизначення на ранніх його етапах, що полягають в спрямуванні особистості на самостійний, свідомий вибір професії, який повинен здійснюватися у результаті аналізу своїх внутрішніх ресурсів, зокрема, своїх здібностей, потреб, мотивів, життєвих цілей та співвідношення їх з вимогами та можливостями майбутньої професії.

Список використаних джерел

1. Вітківська О.І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультації / О.І. Вітківська / Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 21 с.
2. Зеер Э.Ф. Психология профессий: учебн. пособие / Э.Ф.Зеер. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Академический Проект, Фонд «Мир», 2005. - 336 с.
3. Пряжников Н.С. Психология труда и человеческого достоинства / Н.С. Пряжников, Е.Ю. Пряжникова. - 3-е изд. – М.: Академия, 2005. - 480 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М.: Изд-во "Институт практической психологии"; Воронеж: НПО "МОДЭК". - 1996. - 400 с.
5. Климов Е.А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации / Е.А. Климов. – М.: Просвещение, 1983. –124с.
6. Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навч.посіб. / Г.О.Балл, М.В. Бастун, Г.В. Красильникова, С.Р.Красильников. – Хмельницький: Універ, 2001. – 330с.
7. Шадриков В.Д. Психологический анализ деятельности / В.Д. Шадриков. - Ярославль: Изд-во ЯрГУ, 1979. – 91 с.
8. Чирков В.И. Мотивация учебной деятельности / В.И. Чирков. Ярославль.: Изд-во Ярослав. ун-та, 1991. – 51с.
9. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Л.И. Божович. – Москва-Воронеж – Знание, 1997. – 356с.
10. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту : Навч. посібник для студ. навч. закладів, керівників установ освіти, психологів, педагогів / Н.Л. Коломінський // Академія управління персоналом; Український ін-т підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти. – К., 1996. – 176 с.
11. Маркова А.Л. Формирование мотивации учения / А.Л. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990. – 192с.
12. Матусевич М. С. Психолого-педагогические аспекты профессиональной мотивации старшеклассников / М. С. Матусевич // Молодой ученый. – 2014. — №8. – С. 825-827.
13. Ярошенко, В. В. Мотивация выбора профессии и особенности ее развития у учащихся общеобразовательной школы / В. В. Ярошенко. – М.: Просвещение, 2004. – С.235.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Vitkovs'ka O.I. Psihologichni umovi profesijnogo samoviznachennja vipuskniv sereдниh shkil u procesi profkonsul'tacii / O.I. Vitkovs'ka / Avtoref. dis... kand. psihol. nauk: 19.00.07 / Institut pedagogiki i psihologii profesijnoї osviti APN Ukraїni. – K., 2002. – 21 s.

2. Zeer Je.F. Psihologija professij: uchebn. posobie / Je.F.Zeer. – 3-e izd., pererab. i dop. – M.: Akademicheskij Proekt, Fond «Mir», 2005. - 336 s.
3. Prjazhnikov N.S. Psihologija truda i chelovecheskogo dostoinstva / N.S. Prjazhnikov, E.Ju.Prjazhnikova. - 3-e izd. – M.: Akademija, 2005. - 480 s.
4. Klimov E.A. Psihologija professionala / E.A. Klimov. – M.: Izd-vo "Institut prakticheskoy psihologii"; Voronezh: NPO "MODJeK". - 1996. - 400 s.
5. Klimov E.A. Psihologo-pedagogicheskie problemy professional'noj konsul'tacii / E.A. Klimov. – M.: Prosveshhenie, 1983. –124s.
6. Psihologija praci ta profesijnoї pidgotovki osobistosti: Navch.posib. / G.O.Ball, M.V. Bastun, G.V. Krasil'nikova, S.R.Krasil'nikov. – Hmel'nic'kij: Univer, 2001. – 330s.
7. Shadrikov V.D. Psihologicheskij analiz dejatel'nosti / V.D. Shadrikov. - Jaroslavl': Izd-vo JarGU, 1979. – 91 s.
8. Chirkov V.I. Motivacija uchebnoj dejatel'nosti / V.I. Chirkov. Jaroslavl': Izd-vo Jaroslav. un-ta, 1991. – 51s.
9. Bozhovich L.I. Problemy formirovanija lichnosti / L.I. Bozhovich. – Moskva-Voronezh – Znanie, 1997. – 356s.
10. Kolomins'kij N. L. Psihologija pedagogichnogo menedzhmentu : Navch. posibnik dlja stud. navch. zakladiv, kerivnikiv ustanov osviti, psihologiv, pedagogiv / N.L. Kolomins'kij // Akademija upravlinnja personalom; Ukraїns'kij in-t pidvishhennja kvalifikacii kerivnih kadriv osviti. – K., 1996. – 176 s.
11. Markova A.L. Formirovanie motivacii uchenija / A.L. Markova, T.A. Matis, A.B. Orlov. – M.: Prosveshhenie,1990. – 192s.
12. Matusevich M. S. Psihologo-pedagogicheskie aspekty professional'noj motivacii starsheklassnikov / M. S. Matusevich // Molodoj uchenyj. – 2014. — №8. – S. 825-827.
13. Jaroshenko, V. V. Motivacija vybora professii i osobennosti ee razvitija u uchashhihsja obshheobrazovatel'noj shkoly / V. V. Jaroshenko. – M.: Prosveshhenie, 2004. – S.235.

Serdiuk L.Z., Kurbatova A.A. Psychological features professional motivation of choicestudents with chronic somatic diseases. The article analyzes the psychological factors of career choices high school students with chronic medical conditions educational institution. Discovered formation motives of choice of profession, professional relationship with the personal motivation and value-semantic entities. Established that the predominant motives of choice of profession seniors are the social, moral, cognitive, utilitarian, prestige, and motives associated with the maintenance work. Found that inner motivation meaningful career choices related to the formation of positive integral the self personality, sense of orientation and life-time perspective, values of self awareness in their future careers. The necessity of psychological support for students during professional self, able to ensure the right choice of profession and success of professional work in the future. The recommendations on optimization of vocational work with students with chronic medical conditions, including the awareness and the validity of their professional choice, which is to find the basics of personal choice and subjectively experienced as a search mission.

Key words: *professional self-determination, the right choice of profession, the motives of choice of profession, life purport orientation, self, psychological protection.*